

(Ne)prepoznavanje in (ne)vrednotenje neformalnega in socialnega izobraževanja v slovenskem izobraževalnem prostoru - Program AFS kot primer neformalnega izobraževanja

Tosja Kobler Jovanovič

Uvod

Potreba po pisanju tega članka se je porodila veliko prej, kot je le-ta dejansko nastal. Kot predsednica Izobraževalnega društva INTERKULTURA, ki se že pet let poglobljeno ukvarjam s predstavljanjem potrebe po izobraževanju tudi zunaj zidov slovenskih izobraževalnih ustanov in že deseto leto poučujem poslovni angleški jezik na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru, moram zapisati, da je tovrstno pridobivanje znanja na Slovenskem v veliki meri spregledano. Znanje pridobljeno v tujini, to velja tako za formalno kot tudi neformalno izobraževanje, v Sloveniji ni prepoznano, kar pomeni, da tudi ni ovrednoteno.

Evropska unija sicer vrsto let že posveča pozornost problemu prepoznavanja neformalnega učenja/izobraževanja v različnih državah, vendar na vse različne šolske sisteme znotraj unije očitno ne more enako vplivati.

V članku bom najprej opredelila tri različne vrste izobraževanja, ki so v evropskem prostoru prepoznana, predstavila program American Field Service (AFS), ki ga bom uporabila kot model neformalnega učenja/izobraževanja, vključno z modelom petih točk pomembnosti znotraj programa in kot zaključek predlagala smernice, ki bi lahko bile osnova za nadaljnje delo na tem projektu, ki so se ga nekateri zaposleni v prosveti že dotaknili in zaslutili neizogibno soočanje z reševanjem le-tega v prihodnosti.

Ureditev različnih tipov izobraževanj v Evropski uniji

Neformalno izobraževanje se je do pred kratkim omenjalo le v povezavi z vseživljenjskim učenjem, ki ga--morda po krivici--vedno znova povezujemo z izobraževanjem v tretjem življenjskem obdobju. Veljalo je za obdobje učenja, ki je posvečeno pridobivanju znanja, za katerega v predhodnih obdobjih posameznika ni bilo časa ali priložnosti. Danes je seveda drugače. Neformalno predstavlja način izobraževanja, ki je poleg formalnega izobraževanja v življenju vsakega posameznika nepogrešljiv del procesa posameznikovega osebnostnega razvoja.

Potreba po neformalnem izobraževanju je dejansko nastala iz tendence ljudi po avtonomnem učenju, ki lahko postane očitna šele izven formalnega(1) izobraževanja. Neformalno izobraževanje torej zapolnjuje vrzel, ki se ga formalno izogiba in ponudi posamezniku

priložnost, da si sam izbere, kaj in kako se bo učil. Predvsem pri mladih se namreč pojavlja masiven odklon od prisilnih učnih modelov in množično iskanje učnih priložnostih izven obveznega izobraževanja. Vsekakor je šola pomembna za pridobivanje kreditnih točk in diplom, vendar ji ne uspeva motivirati vseh učencev, da bi se naučili vsega, česar bi se lahko in kar si želijo.

Dodaten problem, ki prav tako kliče po zahtevi sprememb formalnega izobraževanja, je obvladovanje potreb ne samo tradicionalno nepriviligiranih učencev, ampak tudi novincev iz etnično-kulturnih manjšin. Ena izmed glavnih nalog formalnega izobraževanja je bila in je še vedno preprečitev socialne izključitve. To pomeni, pripraviti mladostnika na samostojno življenje, tako socialno kot tudi ekonomsko. Ker pa sta izobraževalni sistem in trg delovne sile vsak zašla v svojo smer, šola izgublja monopol na področju poučevanja in učenja. In prav neformalno izobraževanje je ena izmed sil, ki nagovarjajo ta monopol s ponudbo alternativnih učnih možnosti in učnih pristopov. Veliko bolj podrobno je razmerje med formalnim in neformalnim izobraževanjem predstavila Manuela du Bois-Reymond, ki je na to temo vodila raziskavo že leta 2003. V svojem članku je podala material in argumente za nadaljnjo razpravo o izobraževalnih problemih med in znotraj delovnih teles Evropske unije.

Seveda so med državami članicami Evropske unije velike razlike pri definicijah neformalnega izobraževanja, kar pa za definicijo formalnega izobraževanja ne gre trditi. Pod slednjo v večini primerov razumemo, da se pridobiva v šolah, drugih izobraževalnih institucijah, univerzah in ostalih visokošolskih izobraževalnih ustanovah. Prav tako ima jasno začrtan učni načrt in pravila za pridobitev certifikatov oziroma diplom. Neformalno izobraževanje pa navadno poteka izven šolskih oziroma vzgojnih institucij in je volonterska. Pokriva širok spekter učnih prostorov, kot so mladinski domovi, klubi, športne zveze, volonterske storitve, treninge in mnoge druge aktivnosti, ki organizirajo učne izkušnje. Ima manj strogo opredeljen učni načrt in veliko slabšo moč certifikatov, kar ji daje slabši socialni in finančni položaj. Ne nazadnje pa je razlika vidna tudi pri dejstvu, da je formalno izobraževanje obvezno za večino učencev in mora temeljiti na ekstrinzični učni motivaciji, kjer pri neformalnem izobraževanju celoten potek pridobivanja znanja sloni na prostovoljnem pristopu in popolni intrinzični motivaciji udeležencev (du Bois-Reymond 2003, str 11).

Poleg navedenih formalnega in neformalnega izobraževanja pa v delovnih telesih Evropske unije omenjajo še socialno(2). Nanaša se na izobraževanje--bolje učenje--skozi vsakodnevne aktivnosti, pri delu, v družini, prostem času in gre predvsem za učenje prek dejavnosti. Načeloma nima strukture in nikakor ne gre za namensko naravnano učenje, prav tako tudi ne vodi do pridobivanja certifikatov. Pri mladostnikih se to socialno učenje zgodi pri druženju, aktivnostih v prostem času, skozi uporabo različnih medijev in pri opravljanju volonterskega dela. Zagotavlja razvoj specifičnih učnih možnosti, predvsem socialnih, kulturnih in osebnostnih sposobnosti posameznikov.

Načela na področju neformalnega in socialnega učenja se prekrivajo in so:

- prostovoljno in v glavnem samo-organizirana narava učenja, povsem intrinzična motivacija posameznika,
- tesna povezanost z interesi mladih, pristop, ki postavlja učečega v center aktivnosti,
- jasna struktura in prilagodljivost podrejenega ali skritega učnega načrta,
- presojanje uspeha in neuspeha znotraj kolektivnega procesa brez sodb o posameznikovem uspehu ali neuspehu; dovoljeno je delati napake,

- spodbujajoče učno okolje, priprava in izvajanje aktivnosti s profesionalnim pristopom, ne glede na to, kdo vodi aktivnost (profesionalci ali aktivni prostovoljci oziroma trenerji),
- izmenjava rezultatov z zainteresirano publiko in strukturirano spremljanje razvoja udeležencev (povzeto po COMPASS 2002).

Dejstvo, da sta neformalno in socialno izobraževanje velikokrat zamenjana, je torej neizbežno, saj se koncepta obeh načinov močno prepletata. Pri socialnem izobraževanju pride do bogatenja osebnostnega razvoja skozi posameznikovo izkušnjo, ki se lahko pojavi kjerkoli na poti skozi življenje. Nikjer tudi ni zaslediti navezanosti na kakršen koli učni načrt. In ne nazadnje za samim usvajanjem vrednot, različnih vsebin, dobre prakse ali socialnih kompetenc ne stoji nobena institucija, kot tudi ne moremo govoriti o prisotnosti kakršnih koli učnih načel oziroma struktur niti o vrednotenju. Aktivna prisotnost je zgolj odvisna od posameznikove svobodne odločitve, torej je povsem prostovoljna.

Program American Field Service (AFS)

Organizacija AFS je že od samega začetka svojega obstoja želela opozoriti na najtežje in najbolj izzivajoče potrebe sodobne družbe. V prvih dneh delovanja--v času obeh svetovnih vojn--je s prevozom ranjencev z bojišč do skromnih bolnišnic na direkten in človeški način odgovarjala na izide najhujših konfliktov med ljudmi. S spremembami v svetu pa je še danes podvržena izzivom, kako le-tem prilagoditi svoje poglede in predpostavke, kako jasno določiti vrednote in predvsem, kakšne aktivnosti izbrati, da bi ljudje presegli nacionalne in kulturne meje ter našli boljše načine sožitja in delovanja med narodi.

Jedro poslanstva organizacije AFS v sebi skriva popolno prepričanje, da je to mogoče doseči z izobraževanjem v najširšem pomenu besede.

Celoten program sloni na mednarodni izmenjavi mladih, ki se za določeno dobo preselijo v drugo/drugačno kulturno okolje in nadaljujejo s svojo izobraževalno potjo. Osnova je šolski program, ki od mladih zahteva obiskovanje in aktivno delovanje v lokalni šoli in lahko traja leto dni, en semester ali tri mesece. Tega programa se lahko udeležijo mladi med 15. in 18. letom. Da bi tovrstno izkušnjo lahko ponudili še starejšim, je AFS organizacija v svojo ponudbo vključila tudi programe, ki promovirajo opravljanje različnih socialnih del v tujini in so namenjeni mladim med 18. in 30. letom oziroma t. im. Program 18+. Nedavno je bil predstavljen tudi intenzivni program, ki traja največ dva meseca in mladim ponuja možnost pospešenega učenja tujih jezikov in nima strogih mej glede starosti udeležencev.

V svojem prispevku se seveda želim posvetiti predvsem programu s šolsko osnovo, saj želim na tem primeru opozoriti na namerno ali nenamerno spregledano dodano vrednost neformalnega(3) izobraževanja posameznika.

V času bivanja v tujini se mladostnik sreča s celo vrsto sprememb v svojem odraščanju. Dejstvo, da so najstniška leta najbolj subtilna doba za razvoj različnih kompetenc, je organizacijo AFS napeljala na uvedbo mednarodne menjave prav srednješolcev. Ne glede na to da mladostnik v letu izmenjave hodi v šolo v državi gostiteljici in je tako vsak dan priča formalnemu izobraževanju, se največji premiki osebnostnega razvoja zgodijo predvsem na področju neformalnega izobraževanja. Zaradi življenja pri družini gostiteljici in opravljanja nalog enakovrednega družinskega člana pa se dijak nezavedno predaja tudi socialnemu

izobraževanju. In jasno je, da je usvajanje novitet v preteku celotnega programa popolnoma nemerljiv proces.

Če spomnim na zgoraj naštetna načela neformalnega učenja, je mogoče z lahkoto oceniti, da so pokrite vse naštete točke. Ne obhodno pa bi bilo potrebno v tem primeru dodati še interkulturno izobraževanje, ki v Evropskem prostoru dandanes predstavlja vedno bolj pomembno dodatno načelo neformalnega učenja.

Kaj je interkulturno izobraževanje?(4)

O interkulturnem izobraževanju sem veliko izvedela na seminarjih, ki jih na letni ravni organizira European Federation for Intercultural Learning (EFIL). Eno takih je bilo lansko leto v Strasbourgu, v Franciji, leto in pol pred tem v Beogradu, v Srbiji, v letošnjem letu, pa smo ga gostili v Mariboru. Na teh seminarjih je podrobno predstavljen koncept interkulturnega izobraževanja, povabljeni predavatelji pa so v glavnem prav strokovnjaki iz omenjenega področja(5). Predavanja so med drugim predstavljala poglede in teorije, ki jih v svojih delih opredeljujejo Byram, Nichols in Stevens (2001) ter Savicky (2008). V obeh knjigah je razvoj interkulturnih kompetenc obdela z vseh zornih kotov, predlagane pa so tudi rešitve aplikacije le-teh znotraj mednarodnega izobraževanja. Tako je tudi glavno vodilo programa AFS interkulturno učenje, kar je proces, ki dobro načrtovano potapljanje v drugo kulturo uporablja kot orodje, s katerim ljudi mentalno, čustveno, in fizično pripelje do globljega zavedanja norm lastne kulture, védenja, osebnih razmerij in vizij. To je bil in še vedno je osrednji motiv in cilj AFS izkušnje, vendar ni le to. V svetu smo priča, da vse poteka pod bremenom nacionalizma, rasizma, etnocentrizma in ksenofobije, zato AFS želi narediti še več. Skrb posvečajo zlorabi človekovih pravic, pomanjkanju socialne integracije, poslabšanju odnosa do okolja, kar pomeni, da se zavzemajo za idejo, da je s sodelovanjem v programu AFS izkazana pozornost vsem tem perečim temam ter predvsem izražen trud pri oblikovanju pravičnejšega in mirnejšega sveta.

Medtem ko je pomembno prepoznati, da imajo različne kulture tudi različne vrednote, želijo posebej izpostaviti vrednote, ki pa ljudi povezujejo, vključno z vsemi različnimi kulturnimi pogledi in reševanjem teh vsem poznanih skrbi. To so pravzaprav bistvene vrednote, ki so del poslanstva organizacije AFS(6) in so bile v svetu prepoznane kot tiste, ki resnično spodbujajo in krepijo mir in strpnost.

Globalno izobraževanje, ki ga v svojem članku natančno opredeli Baro (2006, str.3-7), nagovarja celotno paleto skrbi, s katerimi se soočajo ljudje, pereče teme, ki nas ločujejo in probleme, s katerimi se spopadamo. Govorimo o izobraževanju, ki je namenjeno izpolnjevanju poslanstva, da se čim boljše promovira skupna zavezanost svetu in ljudem. Ljudi spodbuja k prepoznavanju lastnih delovanj in kako le-ta vplivajo na druge. Širi spoštovanje, strpnost in pravičnost. Od ljudi zahteva, da najdejo nove načine, kako spremeniti svet, ko merila niso več prepoznana, ko so viri nepravilno dodeljeni, ko nesoglasja med ljudmi prerastejo v nasilje, ko so človekove pravice kršene. Pri ljudeh nenehno sproža ponovno vrednotenje naporov in rešitev, ki so jih predvideli.

Za organizacijo AFS je to več kot le intelektualna vaja povezana z napisanimi gradivi in trditvami. Program AFS so vedno bili ljudje in za organizacijo AFS je t. im. globalno učenje izobrazba, ki vključuje ljudi na vse načine: intelektualno, čustveno, moralno in izkustveno.

Pravzaprav je prav organizacija AFS vrsto let kreirala različne vidike, tako da je udeležencem ponujala možnosti vključevanja v različne aktivnosti v njihovih državah gostiteljicah in v domačih okoljih. Storitvene aktivnosti, ki so integrirane v programe AFS, so v veliko primerih stimulirale udeleženčevo razumevanje perečih vprašanj, ki so prizadevala njihova okolja in svet. Jasno je tudi, da so tradicionalni programi mednarodne izmenjave omogočili nastanek okolja, v katerem je globalno izobraževanje sploh mogoče.

Pet točk pomembnosti znotraj programa AFS

Globalno izobraževanje(7) in z upoštevanjem dejstva, da je prav izobraževanje še vedno primarni namen programa AFS, je izobraževanje posebne vrste in je usmerjeno k posebnim ciljem z zelo posebnimi vrednotami. Ponovno je izražena potreba po omenjanju poslanstva AFS, kjer so ti cilji opisani: ljudje naj nastopajo kot odgovorni svetovljani, ki širijo mir in razumevanje, ki potrjujejo dostojanstvo in vrednost vsakega posameznika in vseh narodov ter kultur, ki spoštujejo človekove pravice, itd. To so seveda zelo vznemirljivi cilji, ki povezujejo vse delujoče AFS organizacije iz posameznih držav in jih spodbujajo k skupnemu učenju in k reševanju trenutnih skrbi ljudi z vseh koncev sveta.

Tako znotraj globalnega izobraževanja programa AFS govorimo o petih točkah pomembnosti (povzeto po A Global Education Framework for AFS (b. l.)). Prva točka pomembnosti je medkulturno učenje udeleženca. Le-to zajema poseben način izkustvenega učenja, ker se osredotoča na miselno naravnost udeleženih in jih prisili, da spremenijo svoje poglede na svet, medtem ko se postavijo v čevlje nekoga iz druge/drugačne kulture. Ta sprememba vidika je osnova medkulturnega učenja. Je globoko čustveno učno izkustvo, ki kliče po podpori in mediaciji, da bi bilo mogoče doseči najboljše rezultate. Tovrstna strategija ima zelo dobro izdelan model v leto dni trajajočem programu AFS, saj predstavniki AFS iskreno verjamemo v nujnost spremenjenega načina razmišljanja posameznika, da bi bilo mogoče izoblikovati boljši svet.

Naslednja točka pomembnosti so skupnosti. Ko govorimo o spreminjanju sveta na bolje, je jasno, da velika večina svetovnega prebivalstva ne bo nikoli izkusila, kako je biti dijak na izmenjavi, oziroma ne bo imela niti možnosti, da enega le-teh kdaj sreča ali spozna. Organizacija AFS je torej željo po spremembi sveta skoncentrirala na spremembo sveta vsakega udeleženca posebej, ki bi nekega dne lahko imel vpliv na širše množice. Razumljivo je, da bo vsak posameznik na nek način zmožgel prenesti svojo izkušnjo na skupnost, v kateri je aktiven. Torej postane vsak udeleženec tudi več kot samo posameznik, saj je pripadnik določene skupnosti in s tem tudi vezni člen med svojo izkušnjo in ostalimi člani iste skupnosti. Razvidno je, da so torej prav skupnosti tiste, kjer se vse začne. Tako se tudi takoj pojavi potreba po razvoju teorij, orodij in sposobnosti, kako globalno izobraževanje približati različnim skupnostim. Nikakor ni moč govoriti o globalnem vplivu, če ne začnemo prav na lokalni ravni.

En takšen primer je lahko šola, kjer se potencialni vpliv katere koli AFS aktivnosti ali programa pomnoži. S pojavom udeleženca na določeni šoli se dvigne stopnja zanimanja za dijaka, ki v trajanju svojega bivanja lahko vpliva na vedenje ostalih dijakov o njegovi kulturi, običajih, religiji, stilu življenja... Prav tako vpliva tudi na družino, ki ga gosti in s tem tudi na vse vpletene ali prek družinskih, sosedskih, prijateljskih vezi ali pa prek ostalih aktivnostih, ki njegovo družino gostiteljico povezujejo z drugimi ljudmi.

Kljub temu da se ključne zadeve dogajajo na lokalni ravni, se AFS organizacija še vedno najgloblje ukvarja prav z vplivi samega programa na udeleženca. Partnerji po svetu razvijajo tudi nove komponente programa, ki bi lahko spodbudile delovanje izobraževalnega vpliva, ki je v šolskih razredih in skupnostih, kjer je AFS že prisoten, že poznan, tudi na druge skupnosti. Zato se v zadnjem času pojavljajo tudi novejšje izobraževalne aktivnosti, ki so v osnovi namenjene skupnostim.

Tretja točka pomembnosti je storitev in pripadnost. Zgodovina AFS organizacije ima svoj začetek prav na bojiščih in prevažanju ranjencev, kjer je dejansko šlo za opravljanje storitev. Danes seveda svetovljani svoje storitve prispevajo skupnostim, drugim, okolju in svetu. AFS je vedno bolj prisoten na področju zelo pomenljivih volonterskih storitev, kar pa prispeva tako izobraževalno osnovo vsakega udeleženca različnih programov, kot tudi nov vir motivacije in pripadnosti za AFS organizacijo, šole, skupnosti in volonterjev, ki želijo imeti večji vpliv na razvoj boljšega sveta. Tako naši volonterji niso marginalnega temveč osrednjega pomena za AFS. So ključni za delovanje in vrednote, zaradi česar je normalno, da je izpostavljena volonterska storitev in s tem je ljudem dana priložnost, da začutijo pripadnost in da se učijo prek delovanja. Sčasoma se tako pojavi tudi želja, da udeleženec postane volonter oziroma, da volonter postane udeleženec v novejših aktivnostih, kot so npr. izmenjave volonterjev.

Predzadnja točka pomembnosti je integracija in vrnitev. Pravzaprav je to, kar se zgodi po vrnitvi domov, to, kar šteje. AFS izkustvo ne sme biti izoliran dogodek v posameznikovem življenju. Aplikacija novo usvojenih lekcij v drugi/drugačni kulturi našemu vsakdanjemu življenju v domači skupnosti je cilj in izziv organizacije AFS. Točno tukaj je potrebno natančno ovrednotiti vpliv, ki ga ima vsak udeleženi. Za to se je potrebno posebej osredotočiti na podporo in maksimalizacijo integracije pridobljenega znanja med programom.

Najprej je AFS poudarjal nujnost orientacij(8) posameznih dijakov pred odhodom v tujino, kar je kasneje zamenjal s potrebo po orientacijah sredi programa, ko so dijaki že bolj dovzetni za razumevanje interkulturnega učenja, saj so nekaj t.im. disonanc življenja že doživeli. Glavni razlog za to je bil zagotoviti dijakom podporo pri intenzivnem čustvenem učnem izkustvu, ki ga lahko prispeva program AFS. V bistvu pa dijaki potrebujejo močno podporo tudi med samo re-integracijo v domače okolje po svoji vrnitvi. Proces, ki je sprožen po vrnitvi, dijakom omogoča resnično učenje in rast in ga ob vključevanju in aktivnem sodelovanju tako privede do vse-življenjskega učenja. Udeležencem tako lahko pomagamo, da do popolnosti izkoristijo novo pridobljene sposobnosti in znanje, ko se soočajo z novimi načrti in priložnostmi za nadaljnje učenje in tkanje mostov med različnimi skupnostmi doma. Zato AFS program nikoli ne gre opredeliti kot linearni proces izobraževanja, ki se z vrnitvijo konča, temveč za ciklični proces učenja, ki se začne s prvim poznanstvom z AFS organizacijo in se nikdar ne zaključí.

Peta točka pomembnosti je delovanje in sprememba vedenja. Medtem ko je glavni fokus časa po vrnitvi namenjen integraciji novih idej posameznika v domačem okolju, ne smemo spregledati dejstva, da sta tako aktivni odziv, kot tudi sprememba v obnašanju osrednja dela pristopa AFS programa h globalnemu izobraževanju. Je učenje, ki mora biti preneseno v delovanje. Sicer se z globalnimi problemi lahko seznanimo, če se o njih informiramo, vendar AFS tukaj zastopa več kot samo intelektualno zavedanje. Interkulturno učna metoda, uporabljena v programu AFS je namreč izkustvena in aktivna: učenje prek delovanja. Udeleženci ne le berejo, gledajo in poslušajo, ampak tudi delujejo in živijo znotraj druge/drugačne kulture, se povezujejo z ljudmi in služijo skupnostim s svojimi storitvami. S tovrstnim delovanjem se učijo in tudi demonstrirajo učenje. Ko govorimo o globalnih izzivih,

od udeležencev pričakujemo, da bodo uporabili znanje in izkušnje, ki so si jih pridobili med programom in da bodo razmišljali globalno in delovali lokalno. Želimo, da bodo svoje pridobljeno znanje uporabili točno takrat, ko bo to neizogibno potrebno in s tem pripomogli k boljšemu svetu in lokalnim skupnostim v vsakdanjem življenju. To je eden največjih izzivov AFS organizacije, kot tudi način, da prek globalnega izobraževanja dosežemo pomenljiv napredek k doseganju poslanstva.

Kako prepoznati in ovrednotiti neformalno izobraževanje?

Iz vsega zgoraj navedenega je moč zaključiti, da gre dejansko za zelo kompleksen in brezkončen proces pri vsakem posamezniku, ki se odloči za AFS izkušnjo in preživi določen čas v tuji kulturi. Ob vrnitvi domov bi torej bilo pričakovati, da je aplikacija novo pridobljenega znanja in razumevanja sveta ključna tako za posameznika kot posledično za vse širše množice, s katerimi udeleženec tekom svojega življenja pride v stik. Izkušstvo namreč pusti v človeku nepozabne spomine, dožemanje sveta pa je popolnoma spremenjeno. Vse to je na podlagi lastnega izkustva v svojem članku podala Szpotova (2002, str. 23) in poudarila, da je do tovrstnih sklepov prišla že koncem osemdesetih letih prejšnjega stoletja.

Soočenje s prepoznavanjem neformalnega izobraževanja v šolah pri nas, kamor se dijaki vrnejo, pa je žal povsem druga zgodba. Predstavitev ocenjevanja, vrednotenja in certificiranja pridobljenega znanja se pojavi šele pri sami zaposljivosti kandidatov in je tako usmerjena (le) na trg delovne sile. To se seveda zgodi šele po končani izobrazbi, ki je v primerih dijakov, ki gredo na izmenjave, zaključena šele mnogo kasneje. Vse do tja, pa so le-ti prepuščeni lastni iznajdljivosti in vztrajnosti njihovih staršev ali skrbnikov, ter sposobnosti prepričevanja ravnateljev in učiteljskih zborov, ki odločajo o upoštevanju akademskih dosežkov iz tujine na domačih srednjih šolah. Pred dijaki je po navadi še četrti letnik in obvezno opravljanje mature, ki jim omogoči vpis na izbrane fakultete. Se pa je že tudi pripetilo, da zaradi neustreznosti dolžine in neujemanja števila ur pri izbranih/ponujenih predmetih na srednjih šolah v tujini, dijaku ni bil omogočen prehod v naslednji letnik. V tem primeru seveda povsem upravičeno govorim o popolnem neprepoznavanju in ne vrednotenju neformalno pridobljenega znanja.

Zato bi bilo nujno postaviti ali prevzeti standarde, ki bi omogočili certificiranje pridobljenih znanj ali vsaj opis le-teh v času izmenjave in jim tako dati možnost, da prispevajo k lažjemu in hitrejšemu doseganju ciljev teh drznih in uspešnih mladih ljudi. Določene oblike certificiranja so bile predstavljene namreč že v članku Vinkove in sicer leta 1999, kjer navaja, da je že v tistih časih v Združenem Kraljestvu kar 1800 izobraževalnih ustanov podeljevalo delno poenotene certifikate, ki so ponekod celo natančno opisovali neformalno učenje, ki ga je mladostnik zaključil (1999, str. 11). Tako bi torej neformalno izobraževanje lahko obdržalo svojo nekonvencionalnost in odprtost, kot tudi inovativen pristop. S tem bi tudi bilo mogoče prispevati k veliko večji prepoznavnosti aktivnosti mladih v različnih klubih in združenjih oziroma vseh izven šolskih delovanj dijakov.

Med volonterskim udejstvovanjem, ki je ključnega pomena tudi pri mednarodni izmenjavi, namreč ne gre le za pomen konceptov in vrednot, ki jih mladi pridobijo prek neformalnega učenja, marveč tudi za vrednote, ki jih udeleženec ponotranji med delovanjem in jih je nemogoče pridobiti v kateri koli drugi izobraževalni sferi. Te so: skupinsko delo, interkulturene in komunikacijske sposobnosti, demokracija, pripadnost, sposobnosti pogajanja in ne nazadnje globlja zrelost, osebna izpopolnjenost, nemerljiv entuziazem in upanje na boljšo prihodnost.

Zaključek

Kljub dejstvu, da neformalno izobraževanje ne omogoči pridobitve diplome ali certifikata, pa mlade vseeno spodbuja, da postanejo prilagodljiv(ejš)i in veliko bližje drugim, medtem ko si širijo svoja obzorja. Morda je problem tudi v tem, da se tudi vključeni voditelji in učitelji povsem ne zavedajo koncepta neformalnega izobraževanja in med samo pripravo, prijavljanjem, upoštevanjem določenih rokov tudi nehote zanemarijo ta izobraževalni aspekt.

Kakorkoli že, Evropska unija je neformalno izobraževanje jasno vključila v Belo knjigo o izobraževanju že leta 2002 in vpliv tega dokumenta je lepo opisan v članku »The Impact of the White Paper on Youth on Non-formal Education« (McCabe in Södermann 2002, str 24-25). V Sloveniji pa je Bela knjiga trenutno v pripravi in po pregledu, žal, moram navesti, da neformalnega izobraževanja in prepoznavanja le-tega ni mogoče zaslediti. Glede na dejstvo, da priprava tega dokumenta še ni končana lahko samo upamo, da bo tudi pri nas prepoznavanje in vrednotenje neformalnega izobraževanja v končni verziji zajeto in bo tako le dobilo pravno podlago. Tako bo pridobivanje novih kandidatov za mednarodne izmenjave dobilo povsem nov prizvok, kar bo povzročilo, da bodo hitro odpadli mnogi pomisleki dijakov in njihovih staršev preden se bodo podali na program AFS.

Veliko več truda pa bo zagotovo potrebno pri ozaveščanju učiteljev ter ravnateljev srednjih šol ter redni pripravi seminarjev na temo upoštevanja neformalnega izobraževanja ter uveljavitvi le-tega v slovenskem izobraževalnem prostoru.

(1) V celotnem članku se želim posvetiti izobraževalnemu sistemu, ki ga ima Republika Slovenija.

(2) V angleškem jeziku je formalno izobraževanje imenovano »formal education«, neformalno pa »non-formal education«. Zaplete pa se pri prevodu dodatnega, ki ga imenujejo »informal education«. Glede na definicijo, ki ga opredeljuje, menim, da bi bil izraz socialno izobraževanje najbolj primeren.

(3) Zavedajoč se, da je formalni del izobraževanja med udeležbo na programu AFS zagotovo enakovreden neformalnemu, se želim posvetiti le slednjemu v času trajanja programa in vplivu le-tega na posameznikov osebni razvoj.

(4) Z izbiro besede »izobraževanje« mislim vedno na vsesplošno usvajanje znanja, vendar bom ta izraz v prihodnje nadomestila z besedo »učenje«, kjer bom želela poudariti zorni kot udeleženca v procesu izobraževanja.

(5) Literature iz tega področja seveda še ni veliko, zato je sklicevanje na vire dokaj oteženo, obstajajo pa kar številni krajši članki in povzetki raziskav, ki so v glavnem dosegljivi na svetovnem spletu.

(6) AFS mission statement: AFS is an international, voluntary, non-governmental, non-profit organization that provides intercultural learning opportunities to help people develop the knowledge, skills and understanding needed to create a more just and peaceful world. (AFS je mednarodna, volonterska, nevladna, neprofitna organizacija, ki zagotavlja medkulturne učne

možnosti, ki ljudem omogoča razviti znanje, sposobnosti in razumevanje potrebno za oblikovanje pravičnejšega in mirnejšega sveta. prev. avt.)

(7)Z uporabo tega termina se medkulturno izobraževanje še jasneje naveže na brezmejnost in vsepovsodnost potrebe po usvajanju vseh vrst znanj.

(8)Termin »orientacije« je uporabljen izključno znotraj AFS organizacije in se nanaša na sprotno izobraževanje in srečanja z dijaki, na katerih se skozi igro in različne druge aktivnosti dodatno usvajajo določene sposobnosti prepotrebno znanje za pozitivno AFS izkustvo.

Literatura

- A Global Education Framework for AFS. (b. l.). Dostopno na: http://www.afsusa.org/documents/site_6/category_73/Global_Educator.pdf?1280771400.
- Baro, X. (2006). Education will be Global or will not be. V: Boyer, J. (ur.). Coyote. Strasbourg: Council of Europe, str. 3-7.
- Byram, M., Nichols, A. in Stevens, D. (2001). Developing Intercultural Competence in Practice. Clevedon: Multilingual Matters, Ltd.
- COMPASS: A manual on human rights education with young people. Education on global themes. Education. (2002). Dostopno na: <http://eycb.coe.int/compass/en/contents.html> (Pridobljeno 10. 4. 2010).
- du Bois-Reymond, M. (2003). Study on the links between formal and non-formal education. Strasbourg: Council of Europe. Dostopno na: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Documents/2003_links_formal_NF_E_en.pdf (Pridobljeno 12.4.2010).
- McCabe, R. in Södermann, H. (2002). The Impact of the White paper on Youth on Non-formal Education. V: Coyote. Strasbourg: Council of Europe, str. 24-25.
- Savicky, V. (2008). Developing Intercultural Competence and Transformation. Theory, Research, and Application in International Education. Virginia, USA: Stylus Publishing.
- Szpot, A. (2002). Valuing Non-formal Education. V: Coyote. Strasbourg: Council of Europe, str. 21-23.
- Vink, C. (1999). Giving Credit: Certification and Assessment of Non-formal Education. V: Bowyer, J. (ur.). Coyote. Strasbourg: Council of Europe, str. 10-12.

O avtorici

Mag. Tosja Kobler Jovanovič je po končani Pedagoški fakulteti na UM je svojo kariero začela kot prevajalka v Sladkogorski tovarni papirja Paloma, nato pa je bila vodja Strokovne službe za izobraževalno dejavnost na rektoratu Univerze v Mariboru. Od leta 2001 je zaposlena na Ekonomsko-poslovni fakulteti kot lektorica za angleški jezik. Leta 2005 je magistrirala iz angleške književnosti na Filozofski fakulteti UL. Na pobudo nekdanjega Ameriškega ambasadorja Thomasa Robertsona je sodelovala pri nastanku Izobraževalnega društva INTERKULTURA, ki ga kot predsednica vodi že peto leto. Društvo se ukvarja s promocijo mednarodnih izmenjav (program AFS) za dijake v Sloveniji in se uveljavlja na področju izobraževanja o medkulturnem učenju. E-naslov: tosja.kobler-jovanovic@uni-mb.si

